

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Եւրոպական լրագիրք տակաւին կը շարունակեն ներքոյնք գրել բարձրապատիւ Միտհաթ փաշայի վրայ, որ հոգեւորական հրատարակելով նորա մեծ եպարգոսական պաշտօնակալութիւնը, ջեմք կարծեր, որ թուրքիոյ գլխաւոր պաշտօնեայ մի այսպէս եւրոպական համայն լրագրութեան գովեստից ենթարկուած լինի:

Ռուսական լրագիր մի միայն ցաւ յայտնած է Մահմուտ Նէտիմ փաշայի անկման վրայ, և խորհուրդ կուտայ բարձրապատիւ Միտհաթ փաշայի՝ իւր նախորդին ճանապարհէն դնալ: Այս լրագրոյն ալ տեսութեան սահմանն այսչափ է եղեր:

Գործերը կցուցնեն թէ Միտհաթ փաշայի և Մահմուտ փաշայի մէջ որչափ տարբերութիւն կայ:

Ամեն չափազանցութիւն վնասակար է: Մահմուտ Նէտիմ փաշա այնպիսի կարգադրութիւններ ըրաւ, որովք փոքր մի եւս և՛ բոլորովին պիտի խանգարէր կառավարութեան ներդաշնակութիւնը: Հասարակաց ապահովութեան խնդիրն որ օրինաւոր կառավարութեան մի ու շաղրութեան արժանի ըլլալիք խնդրոյ առաջինն է, Մահմուտ փաշայի ու շաղրութենէն վրիպած կերեւէր, որովհետեւ թէ մայրաքաղաքիս և թէ դաւառաց մէջ ոստիկանաց թիւը պակսեցոյց, թող կուսակալաց և կառավարչաց վայրկենական փոփոխութիւնները, որոց վնասակարութիւնը անուրանալի է, թող առանց քննութեան և դատաստանի՝ մեծամեծաց ոմանց աքսորուին, թող նաեւ շատ մը լրագրաց երկար ժամանակներու համար դադարման դատաւարտուին առանց որեւէ հարցաքննութեան և դատաստանի:

Յիշեալ ռուսական լրագիրն հարկաւ ներքին նպատակ մ'ունենալու է, որ ղ Միտհաթ փաշա նախորդին գնացած ճանապարհը կհրաւիրէ, և միանգամայն տիրութեան յայտարարութիւն կընէ նախորդին անկման վրայ:

Բարձրապատիւ Միտհաթ փաշա ուրիշ ճանապարհէ կերթայ. իւր ընթացքը թէեւ ծանր բայց ներդաշնակ և օրինաւոր է. լռիկ մնլիկ կգործէ. հասարակաց օգտին, երկրին յառաջադիմութեան ու ժողովրդեան բարեկեցութեան համար պէտք եղած հաստատուն միջոցներուն վրայ կխորհի. ճանապարհաց շինութեան գործը իւր ուշադրութիւնը գրաւած է, և զանազան տնօրինութիւններ արդէն ըրած է այս մասին. վերջապէս Միտհաթ փաշայ ինչ ընթացք որ բռնած էր իւր գտնուած տեղերուն յառաջադիմութեան համար, նոյն ըն-

թացքը ունի նաեւ բոլոր Տաճկաստանի համար: Նորին բարձրութիւննայս շարժու իւր ազատամտութեան մէկ մեծ տպացոյցը տուաւ: Նկատելով որ ոմանք զարմանք կ'այտնեն լրագրի մը յանապաշտ խափանելուն և լրագրապետին բանտարկուելուն համար, ի պաշտօնէ ծանուցանել տուաւ թէ բանտարկութեան պատճառը քաղաքական ծանր յանցանք մ'է, այսինքն մասնակից է Պուլքարաց ժողովուրդը կառավարութեան դէմ հանելու նպատակ ունեցող մասնաժողովի մի:

Ասիէց դիւրին է գուշակել, թէ բարձրապատիւ Միտհաթ փաշա արհամարհանօք չնայիր հրապարակական դիտողութեանց վրայ, և ունկն կընէ օգտակար ու արդարացի դիտողութեանց:

Միտհաթ փաշա պաշտօնակալաց ընտրութեան համար մեծ փոյթ կտանի, կանխաւ քննելով նոցա արժանիքն ու մասնաւորութիւնները: Փարիզի Օսմանեան դեսպան վսեմափայլ Մէհմետ ճէմիլ փաշան արտաքին գործաց պաշտօնեութեան, և Չիւռուիոյ կուսակալութեան ընդհանուր կառավարիչ վսեմափայլ Սատրք փաշան՝ ելումտից պաշտօնեութեան կանչեց: Այս երկուքին այս մեծ պաշտօններուն արժանի լինեն ո՛չ ոչ կրնայ ուրանալ: Նորին բարձրութիւնը այսպիսի ընկերներով անտարակոյս օտար կառավարութեանց հետ թուրքիոյ յարաբերութիւնները լաւ վիճակի մէջ կպահէ, և զանձային գործը՝ որ բարեւոք կառավարութեան մի էական տարերաց մէկն է, ի կարգի դրուելով՝ կառավարութեան յարգն ու վարկը կը բազմապատկի:

Վերջապէս, աներկմիտ եմք թէ Միտհաթ փաշայ ներկայ ընթացքով երբեք ի դերեւ չհանէր իւր վրայ դրուած ակնկալութիւնները, և Նորին բարձրութեան պաշտօնակալութեան օրով Տաճկաստան բոլորովին կերպարանափոխ կըլլայ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Գոհութեամբ կլսեմք, թէ քաղաքական ժողովոյ անգամ և ատենապետ Մանուկեան մեծապատիւ Սենեքերիմ էֆէնտին ազգային Հիւանդանոցի համար 200 լիրայի արժողութեամբ բժշկական և վիրաբուժական կարեւոր գործիներ բերել պիտի տայ Լոնտոնէն, ստակին մէկ մասն ինքը վճարելով, և միւսը հանգանակելով, որում՝ կ'ուսմաք թէ կ'մասնակցին բարեսէր ազգայինք:

Այս առթիւ պարտ կհամարիմք մեզ, հրապարակաւ շնորհակալութիւն մատուցանել Սենեքերիմ էֆէնտին, որ

հինգ տարիի չափ ժամանակ ազգային Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան ծանր պաշտօնը վարեց առանձին, առանց որ և է ազմուկ յարուցանելու, առանց երկնամբարձ անձնագովութեանց, և առանց ետեւէն առջեւն փողեր ու թմբուկներ հնչեցնելու:

Վարեց այս պաշտօնը, գոհ ընելով բոլոր պատասպարեաները, և երբեք պարտք չձգելով և ընդհակառակն եկամուտ աւելցնելով և բաւական դումարի հանդերձեղէն ու կարասիք ձգելով:

Շնորհակալութեան այս պարտքը կատարելէն յետոյ կդառնամք շնորհաւորել նորընտիր Հոգաբարձութիւնը, յուսալով որ Սենեքերիմ էֆէնտին տնտեսական ճանապարհէն երթալով մեր այս ազգային պատասպարանը դործեալ անդորր ու գոհացուցիչ վիճակի մէջ կպահէ:

Երէկ մայրաքաղաքէս բազմաթիւ ազգայինք Արմաշ ուղեւորեցան՝ տեղւոյն վանքին նորակառոյց տաճարին օծման հանդիսին ներկայ գտնուելու համար:

Ս. Պատրիարք Հայրը չընդունեց քանի մի ժամու ճամբորդութիւն յանձն առնուլ, և զրկեց փոխանորդը՝ որ քահանայ մ'է, մինչդեռ բազմաթիւ բարձրաստիճան եկեղեցականք կգտնուին մայրաքաղաքս, և վայել էր որ անոնց մին իւր կողմանէ հանդիսագիր լինէր այսպիսի եկեղեցական մեծ հանդիսի մի:

Ս. Պատրիարք Հայրը այս շաբթու դարձեալ շատ ժամանակ բացակայ էր Պատրիարքարանէն: Ժամանակ չունեցանք մանրամասն տեղեկութիւն առնուլ այս շաբթուան շրջանին վրայ, որպէս զի հրատարակէինք: Կձգենք դալ շաբթուան, երկուքը մէկտեղ հրատարակելու խոստմամբ: Շատ շաբաթներ այսպիսի հրատարակութիւններ ընել պիտի ստիպուինք, քանի որ մեր Ս. Պատրիարքին վրայ այս աստիճան յամառութիւն կայ, և քանի որ կարծես իրեն սկզբունք ըրած է լրագրական դիտողութեանց հակառակը գործել, որչափ ալ արդար՝ ճշմարիտ և օգտակար ըլլան անոնք:

Ահաւասիկ փոխանորդը բացակայ է Պատրիարքարանէն: Եթէ ինք ալ բացակայ գտնուի՝ պատրիարքական անակնկալ գործ կամ խնդիր մի որո՞ւ պիտի հաղորդուի:

Պրուսայի Առաջնորդ գերապատիւ Տ. Բարթոլոմէոս Ս. արքեպիսկոպոսը վաղը հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Խաղիւղի եկեղեցին:

Մեր ազգային լրագրաց մէջ կան մէկ երկու լրագիրք, որ ինքզինքնին խիստ բարձրերը համարած ըլլալով՝ միւս լրագիրները միջինի չափ չեն երեւիր աչքերնուն: Ասոնք կողմէն պատուարժան հասարակութեան այնպէս հաւատացունել, թէ միւս լրագրաց տուած լուրերն կամ ըրած գիտողութիւնները սուտ ու սխալ են, չարակամութեան արդիւնք են. բայց իրենք ինչ որ գըրեն՝ աստուածային պատգամներ են, և ընթերցողն պարտի սուսնը դիտողութեան ու քննութեան ընդունել՝ երկրպագութիւն մատուցանելով:

Որոնք են այս լրագիրները. — յականէ յանուանէ նշանակել չեմք ուղեր, որովհետեւ ողջամիտ մասը կճանչայ: Սակայն, կդառնամք յայտարարել այսպիսեաց թէ լրագիր ընթերցողք քննելու և գատելու կարողութիւն ունին. կրնան որոշել թէ հայհոյին, շողքորդն, խռովարարն ու քսուսն սկիւզէ լրագրաց մէջ, կրնան որոշել թէ ով է որ ամենէն սրիկայ մարդոց բերնէն անգամ չսուսած ոճով մը իւր թերթերը բազմատող յողուածներով կմրտէ, և հայհոյութիւն չմար կթափէ ընդհանուր Ազգին վրայ:

Որ լրագիր որ Պատրիարքին պաշտպանելու կենէ, ազատ է՝ կրնայ ելնել բայց հայհոյելով ու կցկտուր խօսքերու թափթիւքներով անհնար է Պատրիարք պաշտպանել: Ահաւասիկ փունջը Պատրիարքին պակասութիւնները և ազգավրնաս ընթացքը կցուցնէ դէպքեր նշանակելով. թող պաշտպան լրագիրք սուտը հանեն՝ եթէ կրնան. թող պաշտպան լրագիրք հրատարակեն անոր ազգօգուտ գործերը, եթէ ունին:

Կիմացունեմք մեզի դէմ հայհոյող և Պատրիարքը այս օրերս պաշտպանելու ելնող լրագրոյն, որ նախ խորհի գրելիքին վրայ և ապա դուրս տայ: Ուրիշ լրագիրներն ալ լրագիր են, անոնք ալ ունին ընթերցող, անոնք ալ կրնան սուր հանել, եթէ պէտք ըլլայ, անոնք ալ կրնան շողքորդութեան և մարդահաճոյութեան գրիչները ջախջախել:

Կիմացունեմք այս լրագրին, թէ՛ իւր ոչ լուրն և ոչ խօսելուն՝ արժան եղածէն առաւել կարեւորութիւն տուող չկայ, թող այնչափ չամբարտաւանի:

Այսօր այնչափ կըսեմք, և դարձեալ խորհուրդ կուտամք իրեն որ իւր չափը ճանչնայ, և իւր խղճին հարցնէ թէ չարածիտն ով է:

Եւ միթէ դարմանալի չէ՞, որ երբ մեզի դէմ հայհոյող լրագրին խմբագրոյն համար Պատրիարքարանի մէջ խնդիր կայ, ինքը ելնել Պատրիարքը կպաշտպանէ, մինչդեռ Պատրիարքն ալ կըսէ թէ «իմ պատրիարքութեան օրով այս խնդիրը քննել չպիտի տամ»:

Այս խմբագրին՝ ըրածը մարդահաճոյութիւն չէ:

Արդեօք եթէ բողոքողն այս խմբագրին ըլլար, ու Պատրիարքն այսպէս ըսէր, քանի նողկալի հայհոյութեանց հեղեղներ պիտի թափէր Պատրիարքին վրայ:

Դարձեալ կըսեմք, Ժամանակը չէ որ այս լրագիրը Պատրիարք պաշտպանէ, բայց թող պաշտպանէ, սակայն թող ցուցնէ աղէկ գործերը:

Պատրաստ եմք, իրմէ վախճող չկայ. եթէ հայհոյէ՝ հայհոյութիւնները իւր գլխուն վրայ կթափեմք, և մենք ինչ որ ստոյգ և արդար է՝ զայն կը հրատարակեմք:

Խառն Ժողովն հինգշաբթի օրը որոշեր է Բ. Դրան հրամանաւ Պօլիս բերել տալ Յրնդի վանուց վանահայր Նիկողայոս եպիսկոպոսը: Խառն Ժողովն այս որոշումն ըրեր է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին խնդրանաց համաձայն: Չիմացանք, թէ յանցանքը ինչ է: Մի՛ գուցէ զՄկրտիչ եպիսկոպոս Կիլիկիոյ Կաթողիկոս ճանչցած ըլլայ, եթէ այս է յանցանքը և ասոր համար Պօլիս կըբերուի. ուրեմն ինչ ընելու է Կրօնական Ժողովոյ անդամ այն բարձրաստիճան եկեղեցականաց, որ յատենի կրօնական Ժողովոյ քանիցս յայտարարութիւն ըրին թէ զՄկրտիչ չեն ճանչնար և ընդունիր իւրեւ Կաթողիկոս Կիլիկիոյ:

Արժանապատիւ Տ. Եղնիկ վարդապետ վաղը Գատը-գիւղի եկեղեցին, և երկուշաբթի օրը ազգային Հիւանդանոցի մատրան մէջ հանդիսաւոր Պատարագ պիտի մատուցանէ:

Ամասիոյ խնդիրն վերջացած չէ, և ներկայ ընթացքով տակաւին շատ Ժամանակ անվերջ կմնայ այս խնդիրը, և տակաւին մեր վրայ շատ և երկար նամակներ կտեղան հրատարակելու համար, որոց ամենքն ալ եթէ հրատարակելու ըլլամք՝ այս աւուր թերթին քառապատիկը պէտք է: Ահա՛ կհրատարակեմք մէկը, ծանուցանելով թէ այս խնդրոյն համար ալ բոլոր պատասխանատուութիւնը Ս. Պատրիարքին վրայ կճանրանայ:

... խմբագիր

Հին և նոր պատմութիւններուն քիչ շատ հմտութիւն ունեցողները չեն կըրնար ուրանալ, որ մեր ազգը որ դըրօշակին ներքեւը գաղթելէն, իր թիւը պակսեցուցած է զանազան պատճառներով, իսկ Օսմանեան գրօշակին ներքեւ իր թիւը բազմապատկելէն ի զատ իր ընդուն ու հայութիւնը անկորուստ պահեր է:

Օսմանեան մեծագոր Տէրութիւնը Հայոց Ազգին չնորհած զանազան արտօնութիւններէն ի զատ մօտ տարիներս չնորհեց նաեւ զԱզգը բարեկարգող Սահմանադրութիւնը, որուն գործադրութեան համար այս տարուան ապրիլ 24 ին եկան ի Մարզուան Պատրիարքարանի կողմէն Ս. Երուսաղէմի միաբաններէն՝ փիլիպպոս և Կիւրեղ վարդապետք, որոց յանձնուած է նաեւ Առաջնորդի և ումանց մասնաւոր ազգայնոց մէջ ծագած վէճը խաղաղելու պաշտօնը. սակայն յիշեալ քննիչք իւրեանց ապագայ պատրաստելու նպատակով (ինչպէս որ բացայայտ եղաւ յԱմասիոյ, զի Սափայիտու միապետականաց հետ վսեմ Բաշայէն խնդրեցին որ Թէֆրիզ մէծխօսին մէջ Կիւրեղ վարդապետը գտնուի Առաջնորդապետի սրբաթով, և հետեւաբար ըստուգուեցաւ այն լուրը, որ Հակեղեւեանք երգմամբ դաշնակցեր են քննչաց հետ Առաջնորդական քուէն Կիւրեղին

և վանահայրութիւնը փիլիպպոսին վրայ երեկոյացունել) փոխանակ վէճը խաղաղելու օրքան զօր առաւել սաստկանալու տեղի կուտան իրենց մոլի կիրքերովը Հակեղեւեանց աշակերով, անանկ որ ընդհանրութեան խիղճը չի ներէր վարդապետ ըսելու, վասնորոյ մեկին անունը դրեր են Ալֆֆ և Միւսին: Քանզի ամենուն ծանօթ եղած խարդախութիւնով ու բռնական սպառնալեօք լեցուեցաւ քուէտուփը դեռ քուէթուղթերուն կէսը չելած՝ օրը տարածամեկուն քուէտուփը ի նոցանէ կնքուեցաւ, այն միջոցին Ազգայութեան (ընտրուելիքներէն) մէկը փիլիպպոս վարդապետին կհարցնէ «Դանիէլեան Բակորոսն ալ մեզի հետ պարագ էր, քուէ պիտի վաստակէ մի» նա ալ կը պատասխանէ «անհոգ եղիր, չի կրնար»: արդարեւ մարդարէութիւնը ճշմարտեցաւ, զի հինաւուրց բռնաւորք և արդի Հակեղեւեան երկուստանք ընտրուեցան Ժողովական, ուստի ընդհանրութեան բերանը եղանակով կերգուի հետեւեալ նոր երգը:

Մարգարէացաւ նոր մարգարէն փիլիպպոս Որ և ոչ կարաց քուէ վաստակել Բակորոս Ուստի է այս դուշակութիւնը Հոգի Հայր պատուական, յերկնից թէ յերկրէ, ինտոր գիտցար ի ձեռայնոց կնքեալ քուէտուփէն ելլելիք քուէն, ախորժ թշուառութեան Ազգիս, որ այս կերպ վեղարաւորներու ձեռօք գործ տեսնուիլ կյուսայ:

Հրաշալի քուէարկութեան օրինօք ընտրուած Ժողովականաց առաջին գործը եղաւ դպրոցները գոցել, ինչպէս որ Բակորոսեան դպրոցը, և քիչ մը վերջը անձնուէր Թէֆրիկեան Դրիգորի գաւառաւորութիւնը, որ ի մանկութենէ անձնուիրաբար կաշխատէր ջնջին ամսականաւ մը, նաեւ կաշխատի մինչեւ ցարդ, և հաւատարիմ պաշտպան է Եգեւեան ընկերութեան, ամեն կիւրակէ Սրբազան Հօր հրամանաւ ատենախօսութիւն կընէր Ժողովրդոց, առ ի հաստատել ի կրօնս և յազգութիւն, և կաշխատի արհեստաւորաց կարգալ գրել սորվեցունելու, լրագիր և ուրիշ գիրքեր կարդալով կիւրակնօրեայ դպրոցի համակումբ ազգայինս սիրով կվառէր, բայց ինչ օգուտ, քանի տարուան աշխատութիւնը մէկ Ժամու մէջ ոչնչացուց Կիւրեղ վարդապետ, Ժողովրդոց համարումը վերցուց լրագիրներու վրայէն «ասոնք սուտ զբոյց են» ըսելով եւայլն:

Յիշեալ Թեֆրիկեանը (ինչպէս որ վերը ըսինք) քիչ ամսականաւ մը կը բուսականանայր, այս անգամ իրեն եղած զրկողութիւնը յիշելով հոգաբարձուէն 300 դահեկան ամսական խնդրեց, հոգաբարձութիւնն ալ 265 էն աւելի չի կրնալ տալը յոյսենէն զինի, փողոցի դուռը բացաւ դասատուին համար, ասն կից քիչ մը ետքը հասարակութենէն դիմեցին յեկեղեցի, և խնդրեցին հոգաբարձուէն, որ պահանջած ամսականը չընորհ ընեն տալու. այն միջոցին Կիւրեղ վարդապետը 220 էն աւելի չի կրնար տրուիլ, ուղէ կենայ, չուղէ ելլէ, ըսելով կտրեց խօսքը. դարձեալ հասարակութիւնը խնդրեց որ 265 ը տան ինչպէս որ խոստացան՝ մնացորդն ալ հան-

գանակութեամբ վճարեն. այս բանին առաջն ալ Տալալկիւրը դրու. Կիւրեղ վարդապետը ըսելով, այժմ 25000 զուրուշի պէտք ունի. եթէ այս ծախսին համար ալ ըստ կուտաք, կրնաք այնուհետեւ թեփիկեանի ամսականը դուք ձեռն վճարել. ինչ ըրած է թեփիկեանը որ այսպէս խոչընդոտներ կելեն դիմացը, հասարակութիւնը անոր համար առանձին դպրոց մը բանալ կուզեն, անոր ալ դէմ կը գործեն, ժողովրդոց սէրը վրայէն վերցնել կաշխատին, որ այնչափ վառուած են. ընթերցողաց կը թուղում դատել: Այժմ յաջորդեց թեփիկեանի Ասլանեան Յակոբ վարդապետը 200 դահեկան ամսականաւ. ասանկ խոհեմ և հեզ մարդ մը ըիջ ծնած է. ամեն ներկի կը մանէ և ամեն թմբուկի կը խաղայ. ի վարդապետութենէ ի տէրտէրութիւն, ի տէրտէրութենէ ի վարժապետութիւն փոխեցաւ. կարգն եկաւ ժամկոչութեան. տեսնենք ան ալ պիտի ընէ. Երանի թէ կատարեալ կերպով ընէր, ան ալ թերի թողերուն կասկած չկայ, ինչպէս որ վարդապետութիւնը:

Յիշեալ վարդապետը ստիպմամբ Ղազանճեան մահտեսի Գրիգորի օր մը վասն ողորմութեան ծանուցում ըրաւ, որ մինչեւ ցարդ ոչ քարոզ և ոչ ծանուցում մը ըրած էր. անհամբեր ոգւով կպստէինք թէ, ինչ նոր ձայն և անհնարաւորութիւն մը պիտի լսենք, սկսաւ ըսել, «Դաւիթ մարգարէն այսպէս կհրամայէ ըսելով», երանի ողորմածաց զի նոքա ողորմութիւն դուցեն, ասիկայ Դաւիթ մարգարէին հրամանն է. և ասոր պէս քանի մը շաղկապի խօսքերով վերջացուց. և թէ չը սրգողիր կը հարցնեմ. Սաղմոսին ո՞ր կանոնին մէջն է այս խօսքը. ահա այս կերպ գիտուն վարդապետ մը վարժապետական պաշտօն կը վարէ, ի ցաւ և ի նախատինս Ազգիս:

Քարէ սիրտ մը պէտք է, որ Մարդը անու. վիճակը տեսնէ ու չհեծէ. ո՞ր անգագայ սրտի գործ է արդեօք, որ հարկաւոր անձեր անիրաւ տրոց պահանջմանը համար բանտերու մէջ կմնան, նորընտիր աղաներն զխուժեան մէջ բանտարկելոց աղաղակները չլսեն, որքան որ նեղութիւն կ'ընեն աղքատք այնքան անգամ կը բաղմոսալուկի դեփութիւն, գառնակերաց հանգէսներ կը արցուն ի կեղեցւոյ բակին մէջ, մայր կարմիրներով լեցուն թոգաններուն ձայններէն որոց և այրեաց ձայները անլըսելի կըլլան, ո՞ւր են այն Կիւրեղը և Փիլիպոսը, որ զխուժեան մեկունսնալ կը քարոզէին, իրենք մեծամեծ բաժակներ կը քամեն օրհնելով, Տէր Աստուած ինչ քաղցր ցուցուցեր այս գոգիւնի ըմպելիքը, որ չեն ուզեր բաժնուիլ. թող դադարի, ալ հերիք է, թիջ մ'ալ տառապելոց ձայները թող լսուին, պըլուինք սիրով, ոչ թէ բաժակներու արձայն: Կը մաղթեմ ներել այս թշուառութեանց դէմ բողբոջին:

18 Յունիս 1872
Մարգուան

Մնամ միշտ բարեմաղթող Ազգիս
ՅԱՆԱՆԱՆ ՄԱՐԳԱՐԷՍ ՔԵՐԵԳՅԵԱՆ

Զմեռանոց անալիսորդ գերադատիւ Տ. Պողոս Ս. Արքեպիսկոպոսի պատրիարքութեան ատեն կգանգատէինք, թէ 5000 զուրուշ ամսական կառնէ, բայց Պատրիարքարանի մատակարարութիւնը խիստ դէշ կերպիւ կըլլայ և Պատրիարքարանի տեղանք թափուր է բոլորովին:

Այս գանգալուն ընելու համար այն ատեն որչափ իրաւունք որ ունէինք, այժմ առաւել գանգատելու իրաւունք ունիմք, որովհետեւ այժմ մեր Ս. Պատրիարքը 5000 զուրուշ ամսական կառնուր, այլ 10000 զուրուշ, և կարծեմք ասկէց դատ կեդրոնական սնտուկը կվըճարէ Պատրիարքին երթեւեկութեան ծախքերը: Սակայն Պատրիարքարանի սեղանը դարձեալ թափուր ու գատարկ է:

Ս. Պատրիարքն ու իւր փոխանորդը պահոց և ուտեաց օրեր առհասարակ ընտիր խորտիկներ կվայելեն, բայց հասարակաց սեղանը ամենախեղճ վիճակի մէջ է. պահոց օրեր լուրիայէն զատ գրեթէ ուրիշ ուտելիք չկայ հասարակաց համար:

Կլսեմք, թէ այս մասին մեծ դժգոհութիւն կտիրէ պատրիարքարանի մէջ և իրաւացի է, որովհետեւ կեդրոնական սնտուկը Պատրիարքին 10 հազար զուրուշ ամսական կվճարէ, որպէս զի պատրիարքարանի մատակարարութիւնը ըստ արժանւոյն ըլլայ, և մէկը կշտապինդ յազենայ համադամ կերակրովք, իսկ միւսը անօթի մնայ:

Խրիմեանի համար երբ վարդապետ էր՝ չապլ է կըսէին, բայց երբ Պատրիարքական գահը բարձրացաւ, այս աստիճան ժլատ ու կծծի ելաւ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Ծովային գործոց պաշտօնեայն անձամբ պտըտելով պաշտօնական բոլոր դիւաններն՝ անոնց վիճակին վրայ տեղեկութիւններ առել և կարեւոր բարեկարգութիւններ ըրեր է:

— Հինգաբլթի օրը Պէլկրատ (Սերվիա) մեծ հանդէսներ կատարուեր են, իշխանին չափահաս ըլլալուն պատճառաւ:

Նոյն օրը մայրաքաղաքս գտնուող սերվիացիք ալ Ղալաթիոյ Ս. Նիկողայոս եկեղեցւոյն մէջ գոհարանական աղօթքներ մատուցին այս առթիւ:

Պէլկրատ կատարուած հանդիսին ներկայ գտնուեր է Ռուսաց կայսեր թիկնապահներէն մէկն:

Կյուսացուի, թէ Սերվիոյ իշխանը մայրաքաղաքս կուգայ, իւր հպատակութեան յարգանքներն օգտուաւիւն Սուլթանին մատուցանելու համար:

— Օգոստոսիոյ Սուլթանը առաջին կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան չնորհեց առաջին սննդեղանի Մէհմետ փաշային և իւր կայսերական դիւանին գլխաւոր քարտուղար Հիւսի Էֆէնդիին:

— Կըսուի թէ Գարատաղւոց և Արնաւուտներուն մէջ այս անգամ խռովութիւն և կռիւ պատահած լինելով Գարատաղի իշխանութիւնը բանակցութեան մտեր է Շքոտայի կուսակալութեան հետ: Սակայն այս լուրը ոտու գութեան կարօտ է:

— Օգոստոս 1 թուով Աղեկսանդրիայէն գրուածին նայելով յիշեալ թուականէն երկու օր յառաջ Թանթայի մէջ հրդեհի մեծ դէպք մի պատահեր, ժամ տեւեր, և քաղաքին եղած վնասէն զատ տեղւոյն տօնավաճառին պատճառաւ շրջակայ տեղերէն բերուած վաճառքին մեծ մասը այրեր է: Դեռ չգիտցուի եղած վնասուն քանակութիւնը, բայց առաւել վնասուած են հելլենացի վաճառականք:

— Չորեքշաբթի օրը Իզմիտի երկաթուղւոյն Հայտար-փաշայի գծին վրայ երկաթուղւոյն շինութեան պիտոյքը փոխադրող շոգեկառքին տակ երթալով գործաւորաց մէկն մեռեր է: Դարձեալ Հայտար-փաշայի կողմը թնդանօթածիք զօրաց մէկը կը թուլեան աստեն ձիէն իյնալով թնդանօթի կառաց տակ մնացեր և մեռեր է:

— Պուլլարաց Մակեդոնիա լրագիրն անցեալ շաբաթուրէն հետէ խտրամտած, և խմբագիրն ոտիկանութեան բանտն է: Այս եղելութեան վրայ դուրսը բանական դիտողութիւններ եղած ըլլալով Բ. Դուռը ի պաշտօնէ յայտարարութիւն կրնէ, թէ յիշեալ լրագիրոյն խմբագրոյն բանտարկութեան պատճառը լրագրական յանցանք չէ, թէ նա ոչ միայն Պուլլարաց կղերն անպատուած է, այլ Պուլլարաց ժողովուրդը կառավարութեան դէմ գրգռելու նպատակ ունեցող մասնաժողովի մը յարմարութեան մէջ գտնուելու կասկածանայ ենթարկեալ է, և հարցաքննութեան ու դատաւարանի համար բանտարկուած է:

Ամերիկայի մէջ տրոց պատճառաւ ժողովրդեան կողմանէ դժգոհութեան ցոյցեր կըլլան: Ֆիլատէլֆիա քաղաքին կողմերը ժողովրդեանն ունանք հարուստ անձանց տունները կոխեր և ագգրակներէն արջառ յափշտակեր են:

— Մեգրիոյ կառավարութեան այս օրերս դարձեալ իրաւնացիք տաղնապ կուտան: Ուրիշ քաղաքաց մէջ ժողովրդեան յուզմանէն զատ, Տուպլինի մէջ հալածողութեան գործէ դադարեր են և հաց չկայ եղեր: Այս պատճառաւ բաւական անկարգութիւնք պատահեցան, կըսէ այս լուրը տուող հետադիւրը:

— Վիեննայի մէջ կիսառուսներ թու մէլի երկաթուղւոյն բաժնետոմսերը:

— Խնդիր է եղեր, թէ Պէլկրն երեք կայսերաց տեսակցութեան և ընդունելութեանց ատեն առաջնութիւնը որու պիտի տրուի, և որոշուեր է Աւստրիոյ կայսեր տալ Ռուսիոյ կայսրը արդէն Գերմանիոյ կայսերական ընտանեաց հետ ազգական ըլլալով իբրեւ օտար չհամարուելուն պատճառաւ:

— Ռուսիոյ դիւղօրէից և գիւղաքաղաքաց մէջ այս օրերս յաճախ հրդեհի դէպքեր պատահելով հարկաւոր ընտանեաց թշուառութեան պատճառ կը լինին: Կկարծուի, թէ այս հրդեհները չարագործ անձինք կնիւթեն, կառավարութիւնը խուղարկութիւններ կրնէ:

— Հռոմայ մէջ 122 վանք, և 96 մայրապետանոց կայ, և ասոնք տարեկան մեծ գումարներ եկամուտ ունին եղեր:

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ ԵՏՔ

Հանրաժանութ Ա. Տիւմայի այս պատմական ուշադրաւ ընտիր վէպն որ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՐԿԱՆԻ Ե ԳՐԵԹԵ՛, արդէն թարգմանուելու սկսուած է ՄԵԺ. Մ. Մամուրեանի ձեռքով: Ամբողջ գործը չորս հատորէ պիտի բաղկանայ: Բաժանորդութեան գին 70 Լ. հատորը հրատարակուլէն ետք 50 Լ. իւրաքանչիւր հատորը 15 Լ. Երբեք հարկը հարկաւորութիւնէ ետք Ժանդարտութեան պիտի գործէ: Բաժանորդ գրուելու ուղղութեամբ պէտք է դիմեն Չաքմազճըլար-Եօգուչու թիւ 10 Տէտէեանց վաճառատունը:

Գալաֆեան գրատան մէջ աժան գրքերով կը ծախուին հետեւեալները:

Աւերաբ	5 Լ. Երբեք
Երեք	5 1/2 Լ.
Երեք	5 1/2 Լ.
Երեք Արմա	6 Լ.
Փոքր 10 Լ. Երբեք	
Քեթիւն հարկ 10 Լ. Երբեք	
Հեթում	15 Լ.
Սոքո	5 Լ. Երբեք
Պարսկական հարկ 4 Լ. Երբեք - 4 Լ. Երբեք	5 Լ. Երբեք
Երբեք 7 Լ. Երբեք	10 Լ. Երբեք
Պարսկական թուրքական հարկ 10 Լ. Երբեք	
Գրքեր 6 Լ. Երբեք	

Բարձրագոյն փոխգործակցութեան հատոր մեծ ծախիւր Այս հայկական բառարանը որ ժամանակէ մը յառաջ երկու տաճկական ոսկիի կը ծախուէր, այժմ գրեթէ միայն կազմի գինով կէս օսմանեան ոսկիի սկսած է ծախուիլ: Գալաֆեան և Ֆրէնկեան գրատունները: Բառից ճոխութեան ու բացատրութեանցը պատճառաւ գործածողը չափէն աւելի գոհ կրնայ ընել:

ՆՈՐ ՎԻՃԱԿԱԶԱՆ ԵՒ ԵՐԱՋԱԶԱՆ ԸՍՏ ԲՆՈՒԹԵԱՆ

Արաբերէն հին ձեռագրէ թարգմանուած և չորս հատորի բաժնուած:

Առաջին հատորը մամլէն ելած է որուն մէջ պարունակին հետաքրքրութեան արժանի շատ մը օգտակարութիւններ, գլխաւորաբար մարդկային արեան յատկութեան ու զօրութեանը վրայ բացատրութիւններ, առուտուրի մէջ զեն չընելու և միշտ շահելուն գաղտնիքներ եւայլն:

Կծախուի կամուրջի գլխուն պարագան և ամեն հայ գրավաճառաց քով: Գին 4 զրուշ. 28

Պետրոս Գուրեանի գործող հրատարակիչ մասնաժողովը ներկայիս կը յայտարարէ ազգային բանասիրաց թէ՛ սոյն վաղամեծիկ հեղինակին երկասիրութեանց տպագրութեան ձեռնարկն ի գլուխ հանած է, ինչպէս որ խոստացած էր նախորդ յայտարարութեամբ մը:

Հրատարակութիւնը կը բաղկանայ 500 երես ութածալ հատորէ մը՝ որ կը պարունակէ հինգ ընտիր թատերական և խել մը բանաստեղծական հեղինակութիւններ:

Մէկ հատորը գինն է 1 1/4 արծ. մէճիւր: Խիս բաժանորդաց համար 1 մէճիւր:

Երբ ծախուի Գալաֆեան և ամեն գրավաճառաց քով:

— Պելճիգայի մէջ գործէ դադարող բազմաթիւ գործաւորք հետզհետէ կսկսին դարձեալ գործել:

— Նախորդ ամսոյն մէջ Անգղիոյ լորտերէն մէկը մեռնելով թանգարանին մէջ ունեցած գրեանքն 9650 անգղիական ոսկիի ծախուեր են:

— Աւստրիայ զինուորական ներկայ զօրութիւնը կրողականայ 16,700 հրամանատարներէ, 280,127 զօրքէ, 48,315 ձիէ, 724 թնդանօթէ, և 2302 կառքէ: Խիս պատերազմի ատեն մինչեւ 1 միլիոն զօրք, 150,000 էն աւելի ձի, 22 հաղարէն աւելի կառք, և 1680 թնդանօթ կրնայ հանել:

— Կկարծուի. թէ Ռուսիա և Չինաստան պատերազմի պիտի բռնուին, Չինաց սահմանները Ռուսիոյ հպատակաց քանիցս անարգանք լինելուն համար:

Հինգշաբթի օրը իւսկիւտար Հայտար փաշայի դաշտին մէջ զինուորական կրթութեան հանդէս մի կատարուեցաւ, ի ներկայութեան Երուսաղիմի իզդէտտին և Մահմուտ ճէլալէտտին կայսրորդուոյ, զինուորական գործող պաշտօնէին և զինուորական բարձրագոյն ժողովոյ նախագահին:

— Գոնեայի կուսակալ Հալէթ փաշա երէկ մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ, Պրուսայու ճամբով իւր պաշտօնատեղին երթալու համար:

— Հասարակաց կրթութեան պաշտօնատունը որոշեր է նոր դպրոց մի հաստատել, յատկապէս վաճառականական տոմարակալութեան և օրէնսգիտութեան համար:

— Բարձրապատիւ մեծ Եպարգոսը չորեքշաբթի օրը Պուլլարոյ Էքզարքին պրկեց, կայսերական կառավարութեան ընծայեալ Օրթագլուղի 5000 կանգուն գետնի ստացագիրը (հէօճէթ): Այս գետնին վրայ Պուլլարք ազգային պատրիարքարան մի պիտի շինեն:

— Արտաքին գործող նորընտիր պաշտօնեայ վսեմափայլ ճէմիլ փաշայ վաղը մայրաքաղաքս կսպասուի:

Հռոմայ օսմանեան դեսպանը վիէննա գնացեր է ճէմիլ փաշայի հետ տեսնուելու համար:

— Ոստիկանութեան գործող պաշտօնեայի Պէյօլլուի Ղալաթիոյ թօփհանէի իւսկիւտարի և վոսթորի ոստիկանաց գլխաւորները կանչելով, խափա պատուիրեր է որ իւրեանց պաշտօնն ու պարտաւորութիւնները անթերի կատարեն, և զինուորական պատուոյ դէմ վարուող զօրականները բռնեն:

— Պուլլարաց Մակեդոնիա լրագրոյն խմբագրապետը քննութեան պիտի առնուի, ոստիկանութեան գործող պաշտօնէին նախագահութեամբ կազմուած մասնաժողովոյ մի միջոցաւ: Տպարանը քննուելով գրեւ ելեր են: Որդին ալ բանտարկուեր է:

— Էրզրումի կուսակալութեան Ժուլիգեան շինուածի և վառելու համար կարեւոր եղող Սօղանլի անտառը կերպիւ մի կրակ առնելով մէկ կողմանէ 8 օրէ հետէ բոցերու մէջ է, և մարելու համար տեղական կառավարութեան կողմանէ մարդիկ զրկուեր են:

Մեծ նոր խանի վերի դուռը թիւ 5 անեռակը գաղղիարէն ու տաճկերէն լեզուաց և տոմարակալութեան դասախօսութիւն կըլլայ երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը: Դասատուն այցելութեամբ ալ դասախօսութեան կերթայ: 14

ԺՕԶԷՑ ՊԱԼԱՍՄՕ

Ա. Տիւմայի նշանաւոր գործերէն մին եղող սոյն հետաքրքրաշարժ վիպասանութեան երկրորդ հատորը Պոլիս հասած ըլլալով, Արգոյ բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց անդորրագիրը ներկայացնեն Չաքմազճըլար-Եօգուչու թիւ 10 Տէտէեանց վաճառատունը, և հոնկէ ստանան նոյն հատորը:

Բաժանորդութեան գին ամբողջ գործոյն որ ութ հատորէ պիտի բաղկանայ 70 զրշ:

Գին մէկ մի հատորի կէս մէճիւր արծաթ:

Չորրորդ հարկը հարկաւորութիւնէ ետք Ժանդարտութեան պիտի գործէ:

ԻԼԱՆ

Ամերիքան տիշ թապիսլէրինտէն օրուայ ետկիրմի սէնէտէն պէրու Տէրի սաստէթտէ քէսպի շէրէֆ իլէյէն Ս. Խաչատուրեան վէկ. Ստեփանեան նամ տօքթօրլար ազալը չիրքէթ իլէյուպ, պուռնտան պէօյլէ Պահէ-Ղափուսուտա Պողաչաճընըն գարչըսընտա նուալը 3 մաղաղատա տիշէ օլան հէր կէօնա ամէլիաթլարը իճրա իլէմէթտէ տիրէր. վէ Ս. Խաչատուրեան սալը կիւնէրի սասթ պէշէ տէք Գատը-քէօյտէ միւսիւ փօլուն էճ-Ղախանէսինտէ վէ բազար կիւնէրի իւսկիւստարա Սէլամըզ ճատտէսի քէնտի խանէսինտէ, վէ կ. Ստեփանեան տախի բազար կիւնէրի Նէնի-գափու եօլտա լանիկ ճատտէսի նուալը 16 քէնտի խանէսինտէ սասթ ետտիլէտէք պուլունմազտա օլտուգլարընը բաղպէթլու միւշթէրիլէրինէ խասսէթէն իլան խտէրէր: 15

ՏԻՒՐՊԻՆԻ ԱՇԳ

ՎԷ

ՄԱՀՊՈՒՊԷՑԻ ՄԻԼԷԼ

Սիրային և հետաքրքրաշարժ վիպասանութիւն մ'է, որ պիտի բաղկանայ 10 տետրերէ՝ շաբաթ առ շաբաթ հրատարակուելով: Իւրաքանչիւր տետրին գինը 2 զրուշ է:

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈՒՆԶԻ

1. Միայն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի:
2. Տարեկան բաժանորդայինն է միայն երկու արծաթ մէճիւր՝ կանխիկ վճարելի թէ՛ մայրաքաղաքիս և իւր արուարձանաց և թէ՛ գաւառաց համար:
3. Տեղական ու գաւառական թղթատարութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ:
4. Հատը 40 փոյս է, և կգտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց խանութները և ձեռքէ ծախողներու քով:
5. Ծանուցման տողը 40 փոյս է մէկ անգամի համար: Աւելի աժան կըլլայ աւելի անգամներու համար:
6. Խմբագրութեան վերաբերալ որ և է գիր ուղղելու առ Տետրէն-Տէր Հ. Ս. Աւաճառեան, Կ. Պօլիս Գիւլքէն խան վարի յարկ թիւ 26:

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԵՐ

Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎԱԿԻՄ ԳԱՎԱՅԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ ԳԻՒՐԳԶԻ ԽԱՆ ՎԱՐԻ ԾԱՐԻ ԹԻՒ 26